

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 396

**Finanse i rachunkowość
na rzecz zrównoważonego rozwoju –
odpowiedzialność, etyka, stabilność finansowa
Tom 2. Rachunkowość**

Redaktorzy naukow
Jacek Adamek
Joanna Zuchewicz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-520-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120
53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl
Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska: Kodeks zawodowej etyki w rachunkowości w świetle badań ankietowych.....	9
Małgorzata Ciecziura: Etyka w świetle rozwijającego się behawioryzmu w rachunkowości.....	19
Justyna Dyduch: Środowiskowe informacje finansowe w raportach rocznych spółek publicznych z sektora chemicznego.....	28
Justyna Fijałkowska: Raportowanie CSR a kwestie etyki i odpowiedzialności przedsiębiorstw.....	39
Tomasz Gabrusewicz, Wiesława Przybylska-Kapuścińska: Umocowanie pieniądza jako jednostki pomiaru wartości ryzyka w rachunkowości.....	48
Dariusz Gregorczyk: Raportowanie zintegrowane w tworzeniu wspólnej wartości (CSV).....	59
Artur Holda, Małgorzata Adamik-Citak: Wycena w wartości godziwej rzeczowych aktywów trwałych a wartość kapitałów własnych w wyniku implementacji MSSF w polskich realiach gospodarczych – podejście pragmatyczne.....	67
Aldona Kamela-Sowińska: Interes publiczny czy interes społeczny? Co chroni rachunkowość jednostek sektora finansów publicznych?.....	77
Maria Kukurba: EVA jako narzędzie controllingu finansowego.....	85
Adam Lulek, Dominika Zielińska: Rola sprawozdawczości finansowej spółek z sektora energetycznego we wspieraniu zrównoważonego rozwoju... ..	96
Grażyna Michalczuk, Teresa Mikulska: Znaczenie raportowania zintegrowanego w zmniejszaniu luki wartości przedsiębiorstwa.....	105
Teresa Mikulska, Grażyna Michalczuk: Koszty zaangażowania społecznego przedsiębiorstwa.....	113
Beata Rogowska: Społeczny wymiar rachunkowości w świetle etyczno-normatywnych teorii.....	123
Anna Spoz: Koncepcja prawdziwego i rzetelnego obrazu w systemie rachunkowości jednostki.....	132
Arleta Szadzińska: Przejrzystość i porównywalność informacji niefinansowych w sprawozdawczości spółek w świetle zmian regulacji unijnych	141
Dawid Szutowski: Innowacje i wartość rynkowa przedsiębiorstw turystycznych. Analiza zależności.....	150
Jolanta Wiśniewska: Weryfikacja danych pozafinansowych w raportach CSR polskich spółek.....	159

Summaries

Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska: The Code of Professional Ethics in Accounting in the light of the survey.....	9
Małgorzata Cieciora: Ethics in the light of the evolving behaviorism in accounting.....	19
Justyna Dyduch: Environmental financial information in annual reports of listed companies of chemical sector	28
Justyna Fijałkowska: CSR reporting vs. ethics and companies' responsibility	39
Tomasz Gabrusewicz, Wiesława Przybylska-Kapuścińska: Money strengthening as a measurement unit of the risk value in accounting	48
Dariusz Gregorczyk: Integrated reporting in creating shared value (CSV) ...	59
Artur Holda, Małgorzata Adamik-Citak: Valuation in fair value of fixed tangible assets vs. the value of equity as a result of IFRS implementation in Polish economic reality – pragmatic approach.....	67
Aldona Kamela-Sowińska: Public interest vs. social welfare? What kind of interest protects accounting of units of the public finance sector?.....	77
Maria Kukurba: EVA as a tool in financial controlling.....	85
Adam Lulek, Dominika Zielińska: The role of financial reporting of the energy companies in support of sustainable development.....	96
Grażyna Michalczyk, Teresa Mikulska: The importance of integrated reporting in reducing the value gap of an enterprise	105
Teresa Mikulska, Grażyna Michalczyk: Costs of corporate social engagement	113
Beata Rogowska: Social dimension of accounting in the light of ethical normative theory.....	123
Anna Spoz: A true and fair view in company accounts	132
Arleta Szadziewska: Changes in EU regulations and the transparency and comparability of non-financial information in reports.....	141
Dawid Szutowski: Innovation and market value of tourism enterprises: a regression analysis	150
Jolanta Wiśniewska: Verification of non-financial data in CSR reports of Polish companies	159

Artur Holda, Małgorzata Adamik-Citak

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

e-mails: aholda@uek.krakow.pl; malgorzata.adamikcitak@gmail.com

WYCENA W WARTOŚCI GODZIWEJ RZECZOWYCH AKTYWÓW TRWAŁYCH A WARTOŚĆ KAPITAŁÓW WŁASNYCH W WYNIKU IMPLEMENTACJI MSSF W POLSKICH REALIACH GOSPODARCZYCH – PODEJŚCIE PRAGMATYCZNE

VALUATION IN FAIR VALUE OF FIXED TANGIBLE ASSETS VS. THE VALUE OF EQUITY AS A RESULT OF IFRS IMPLEMENTATION IN POLISH ECONOMIC REALITY – PRAGMATIC APPROACH

DOI: 10.15611/pn.2015.396.07

Streszczenie: W artykule zostały zaprezentowane badania, których ideą było porównanie wyceny rzeczowych aktywów trwałych według wartości godziwej z wyceną stosowaną na mocy ustawy o rachunkowości opartej na koszcie historycznym. Testowano hipotezę wskazującą na istotny wpływ ujęcia w wartości godziwej rzeczowych aktywów trwałych na wartość kapitałów własnych. Analizie poddano sprawozdania finansowe grup kapitałowych notowanych na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych w latach 2005-2007. Na podstawie analizy ilościowej ustalono w pracy, że grupy kapitałowe w polskich realiach gospodarczych nie zmieniły modelu wyceny, a dokonały tylko jednorazowego przeszacowania wartości rzeczowych aktywów trwałych do wartości godziwej na dzień wdrożenia MSSF. Przyrost wartości rzeczowych aktywów trwałych w stosunku do historycznej wartości kapitałów własnych wyniósł 11%.

Słowa kluczowe: MSSF, MSR, rzeczowe aktywa trwałe, wartość godziwa.

Summary: The article presents research which purpose was comparing the valuation of historical costs for all property, plant, and equipment to fixed tangible assets based on fair value. The topic was analyzed from both a theoretical and practical perspective. The authors firstly studied differences between the two models, considering the IFRS and Polish standards. They tested the hypothesis that indicates a significant effect of recognition at fair value of tangible assets on equity. The authors also analyzed the financial statements of capital groups listed on the Warsaw Stock Exchange in the period 2005-2007. Based on quantitative methods it was decided in the work that capital groups did not change the valuation model in Polish realities, but they only one-time revalued fair value at the date of the adoption of IFRS. The revaluation of fixed assets caused the increase of the equity of 11%.

Keywords: IFRS, IAS, fixed tangible assets, fair value.

1. Wstęp

Współczesny świat finansów jest zdeterminowany szybkim dostępem do informacji. Presja czasu w procesie podejmowania decyzji inwestycyjnych powoduje, że informacja zawarta w sprawozdaniach finansowych powinna być wiarygodna i kompletna. Nauka rachunkowości, podążając za zmianami na rynkach kapitałowych, udoskonala jakość informacji zawartych w raportach finansowych. Fundamentalnym celem sprawozdawczości finansowej ogólnego przeznaczenia jest wiarygodność ujawnień zawartych w sprawozdaniach, które są źródłem podejmowanych decyzji dla dostawców kapitału. Nadrzędnym celem standardów jest wiarygodna wycena majątku przedsiębiorstwa i źródeł jego finansowania oraz opis prowadzonego biznesu, pozwalający inwestorowi ograniczyć ryzyko braku informacji.

Europejski rynek kapitałowy, akceptując sprawozdawczość wynikającą z Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR) i Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), poparł model wyceny według wartości godziwej. W roku 2005 grupy kapitałowe notowane na giełdach papierów wartościach w obszarze UE zostały zobligowane do implementacji MSR i MSSF. Standardy te preferują w wielu aspektach model wyceny oparty na wartości godziwej w przeciwieństwie do polskiej ustawy o rachunkowości, bazującej, co do zasady na koszcie historycznym. Autorzy artykułu przeprowadzili badanie, którego celem było porównanie wyceny rzeczowych aktywów trwałych według wartości godziwej z wyceną stosowaną przed wdrożeniem MSSF, posługującą się kosztem historycznym. Myślą przewodnią niniejszego artykułu jest hipoteza: wycena rzeczowych aktywów trwałych według wartości godziwej wpłynęła istotnie na wartość kapitałów własnych. Weryfikacja hipotezy była przeprowadzona na podstawie danych ze skonsolidowanych sprawozdań finansowych grup kapitałowych notowanych na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych. Publikacja została podzielona na dwie części: pierwsza część zawiera teoretyczny aspekt funkcjonowania wartości godziwej w polskich i międzynarodowych standardach rachunkowości finansowej, w drugiej części przedstawiono empiryczne badania porównujące wyceny rzeczowych aktywów trwałych według wartości godziwej i kosztu historycznego oraz wpływ tej zmiany na wartość kapitałów własnych.

2. Model wartości godziwej w polskiej ustawie o rachunkowości i międzynarodowych standardach

Współcześnie w wycenie sprawozdawczej funkcjonują dwa modele wyceny rzeczowych aktywów trwałych, tj. według wartości godziwej i kosztu historycznego. Każda metoda wyceny ma swoich zwolenników i zagorzałych krytyków. Prowadzone są badania nad zasadnością stosowania poszczególnych metod [Hołda 2013]. Naukowcy zadają sobie pytanie, czy nie należałoby wskazać jednej metody wyceny, która doprowadziłaby do porównywalności informacji zawartych w sprawozdaniach

finansowych. Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej pozwalają podmiotowi dokonać wyboru metody wyceny rzeczowych aktywów trwałych. Główną cechą jakościową informacji zawartych w sprawozdaniach sporządzonych w duchu MSSF powinno być wierne odzwierciedlenie rzeczywistości, natomiast *explicite* pomija się zasadę ostrożności [Kabalski 2014].

W standardach zatwierdzonych przez UE wielokrotnie jest określona wartość godziwa jako model wyceny składnika majątku. Tymczasem standardy stosowane na amerykańskiej giełdzie papierów wartościowych (US GAAP¹) dopuszczają tylko jeden model wyceny rzeczowych aktywów trwałych, którym jest koszt historyczny. R.J. Chambers, teoretyk nauki rachunkowości, podkreśla m.in. konieczność stosowania wyceny w oparciu o koszt historyczny w ramach koncepcji kontynuacji działania [Turyna 2006]. Uważa się bowiem, że jeżeli podmiot nabywa środki trwałe, to ma na celu wykorzystywanie ich do działalności zarobkowej, a nie spekulacyjnej, opartej na oczekiwaniu wzrostu wartości rynkowej. Rozwiązania prawne proponowane przez amerykańskie przepisy są zbliżone do polskiej UoR. Krajowe regulacje pozwalają na przeszacowanie powyżej wartości historycznej rzeczowych aktywów trwałych tylko i wyłącznie na podstawie odrębnych przepisów.

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR)², dostrzegając zmagania praktyków nad określeniem wartości godziwej wynikającej z mnogości definicji i braku precyzyjnych interpretacji wartości godziwej, wydała standard MSSF 13 poświęcony wyłącznie tej wartości, obowiązuje on od roku 2013. Standard ten jest wzorowany na amerykańskim standardzie SFAS 157³. MSSF 13 zawiera wytyczne i wskazówki szacowania wartości godziwej na potrzeby wszystkich innych standardów. Należy podkreślić, że MSSF 13 jest standardem nietypowym, gdyż nie ma w nim wskazówek ani wymogów, kiedy należy go stosować [Krzyżanowska 2014]. Nowy standard oprócz definicji wartości godziwej, zawiera dyrektywę, jak ją ustalić, oraz wymogi dotyczące ujawnienia informacji na temat wyceny wartości godziwej [Kucharczyk 2012].

MSSF 13 ma zastosowanie prospektywne począwszy od roku, w którym zostanie przyjęty przez jednostkę. Standard ten dotyczy wszystkich transakcji i sald (finansowych i niefinansowych) w stosunku, do których inne standardy wymagają lub dopuszczają wycenę w wartości godziwej, z wyjątkiem transakcji płatności w formie akcji rozliczanych zgodnie z MSSF 2 oraz transakcji leasingu przeprowadzanych na podstawie MSR 17.

MSSF 13 definiuje wartość godziwą jako cenę możliwą do uzyskania przy sprzedaży danego składnika aktywów. Definicja ta określa cenę hipotetyczną do zrealizowania. Przyjmuje się, że jest to wartość wyznaczona w wyniku swobodnych nego-

¹ United States Generally Accepted Accounting Standards Board.

² Obecnie Rada Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej.

³ Statement of Financial Accounting Standard No 157, Fair Value Measurements (po ujednoczeniu nazewnictwem dokonany przez FASB zwany ASC 820).

cji między stronami dysponującymi pełnym zakresem informacji [Karmańska 2009]. Należy podkreślić, że nie dochodzi do asymetrii informacji pomiędzy stronami. Krajowa jurysdykcja wyróżniła warunki transakcji, żadna ze stron nie powinna być powiązana. Istnienie powiązania mogłoby spowodować brak rynkowości transakcji i zakłócić jej obiektywny charakter [Hołda 2013].

Wykorzystując kategorie wartości godziwej, bazuje się na mniej lub bardziej subiektywnym osądzie i będzie tu szeroki kontekst działalności gospodarczej obciążony niewątpliwie uznaniowością [Hołda 2013].

3. Wycena rzeczowych aktywów trwałych według wartości godziwej

Implementacja standardów MSSF powinna być traktowana jako zmiana polityki rachunkowości. Grupy kapitałowe zostały zmuszone do spojrzenia na własny majątek pod kątem korzyści, jakie dany składnik aktywów generuje dla inwestora. Nowe standardy miały wiele odmiennych definicji majątku w porównaniu z polską UoR. Zgodnie z MSR 16 rzeczowe aktywa trwałe, to środki trwałe, które są utrzymywane w celu wykorzystania ich w procesie produkcyjnym lub przy dostawach dóbr i świadczeniu usług w celu oddania do używania innym podmiotom na podstawie umowy najmu lub w celach administracyjnych; oraz będą wykorzystywane przez czas dłuższy niż jeden okres (MSR16). Definicja środków trwałych, jaka znajduje się w ustawie o rachunkowości kładzie nacisk na kompletność i zdatność środka trwałego do użytkowania. Taka definicja nie pozwala aktywować komponentów rzeczowych aktywów trwałych, które są tylko częścią składową danego środka trwałego. Obydwie regulacje prawne są zgodne co do okresu użytkowania, który powinien być dłuższy niż jeden rok obrotowy. Zgodnie z MSR 16, kiedy części składowe obiektu posiadają różne okresy użytkowania lub dostarczają jednostce korzyści w różnym trybie, to można je ujmować odrębnie, co w świetle UoR nie jest możliwe – element aktywów jest środkiem trwałym, gdy jest kompletny i zdalny do użytkowania [Hołda 2013].

W MSSF występuje obowiązek ujęcia wszystkich środków trwałych bez względu na ich wartość, nie istnieje możliwość określenia wartości, od której następuje kwalifikacja do kategorii środków trwałych, co powoduje, że nie funkcjonuje jednorazowe odpisywanie środków trwałych w koszty – niemniej istnieje pojęcie istotności [Hołda 2013]. Zgodnie z MSSF podmioty są zobligowane do corocznej weryfikacji okresów i metod amortyzacji. W polskim prawie bilansowym zapisy prawne pozwalają tylko na weryfikację okresu użytkowania.

W Polsce kontrowersje wzbudza nieodpłatnie otrzymane prawo wieczystego użytkowania gruntów. Europa Zachodnia nie zna określenia nieodpłatnego otrzymania gruntu, każda rzecz ma swoją wartość rynkową. Praktyka podmiotów w tym zakresie była bardzo zróżnicowana:

- wartość początkowa była przyjmowana jako wartość rynkowa, jeżeli była znana,
- wartość wynikająca z relacji wartości gruntów, określonej w ostatnio otrzymanej decyzji ustalającej opłatę roczną za użytkowanie wieczyste gruntu,
- wartość ustalona przez rzeczoznawcę [Białek, Tłaczała 2007].

Polskie prawo bilansowe nie zna określenia „aktywa dostępne do sprzedaży”, zastosowanie MSSF5 powoduje, że określona grupa rzeczowych aktywów trwałych, spełniająca definicję zawartą w MSSF, została przekwalifikowana jako aktywa dostępne do sprzedaży według wartości godziwej.

4. Skutki sprawozdawcze ujęcia rzeczowych aktywów trwałych w pierwszym przejściu na MSSF

Stosownie do MSSF 1 jednostki dokonały przeszacowania rzeczowych aktywów trwałych według wartości godziwej w wyniku pierwszego przejścia na standardy UE. Autorzy artykułu przeprowadzili badanie, którego idea było porównanie wyceny rzeczowych aktywów trwałych według wartości godziwej z wyceną stosowaną na mocy UoR opartą na koszcie historycznym.

Testowano hipotezę wskazującą na istotny wpływ ujęcia w wartości godziwej rzeczowych aktywów trwałych na wartość kapitałów własnych. Analizie poddano sprawozdania finansowe grup kapitałowych notowanych na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych w latach 2005-2007. Podstawowym źródłem pozyskania danych były strony internetowe spółek notowanych na parkiecie. Badanie przeprowadzono w kilku etapach:

1. Wybór skonsolidowanych sprawozdań finansowych grup kapitałowych notowanych na warszawskim parkiecie, które na swoich stronach internetowych zamieściły skonsolidowane sprawozdania finansowe sporządzane według ustawy o rachunkowości i za analogiczny okres sprawozdania zgodne z MSSF.

2. Porównanie wartości rzeczowych aktywów trwałych wycenianych według kosztu historycznego na podstawie ustawy o rachunkowości z nową wartością godziwą zastosowaną na mocy MSSF 1 na dzień implementacji nowych standardów.

3. Analiza wpływu zmiany wartości rzeczowych aktywów trwałych na wartość kapitałów własnych.

W badaniach wykorzystano 103 ze 401 skonsolidowanych sprawozdań finansowych grup kapitałowych notowanych na GPW, które dokonały przekształcenia sprawozdania sporządzanego zgodnie z ustawą o rachunkowości na zgodne z MSSF. Wartość rzeczowych aktywów trwałych, wyceniona na moment przejścia na MSSF według wartości godziwej, została porównywana z wartością zawartą w sprawozdaniach sporządzonych zgodnie z polską UoR, różnica wartości była analizowana pod kątem istotności dla wartości kapitałów własnych.

Ze względu na odmienny charakter działalności gospodarczej badaniem nie zostały objęte spółki z sektora bankowego, ubezpieczeniowego ani spółki zagraniczne,

które nie publikowały sprawozdań według UoR. Ostatecznie do badania zakwalifikowano 103 podmioty.

W tabeli 1 przedstawiono porównanie badanej próby do struktury branżowej spółek notowanych na 18 grudnia 2011 roku. Najliczniejsza branża – budownictwo była objęta badaniem w 28%. Dwa sektory: przemysł drzewny i przemysł inne, nie zostały objęte badaniem z powodu braku podmiotów spełniających kryteria wyboru. Spółki z tych branż na dzień przeprowadzenia badania zaprzestały publikacji sprawozdań sporządzonych według UoR.

Tabela 1. Branżowa prezentacja grup kapitałowych objętych badaniem

Sektora wg GPW	Liczba spółek notowanych na GPW na 18.12.2011	Liczba podmiotów badanych	Udział próby w populacji
Budownictwo	40	11	28%
Finanse inne	36	6	17%
Handel hurtowy	32	5	16%
Informatyka	32	13	41%
Inne usługi	30	5	17%
Przemysł elektromaszynowy	27	5	19%
Przemysł metalowy	23	8	35%
Deweloperzy	22	6	27%
Handel detaliczny	21	7	33%
Media	21	4	19%
Przemysł spożywczy	21	10	48%
Przemysł materiałów budowlanych	19	8	42%
Telekomunikacja	10	2	20%
Przemysł lekki	9	3	33%
Przemysł drzewny	8	0	0%
Energetyka	7	1	14%
Hotele i restauracje	7	1	14%
Przemysł farmaceutyczny	7	1	14%
Przemysł motoryzacyjny	6	1	17%
Przemysł tworzyw sztucznych	6	3	50%
Przemysł chemiczny	5	1	20%
Przemysł paliwowy	5	1	20%
Przemysł surowcowy	4	1	25%
Przemysł inne	3	0	0%
Suma końcowa	401	103	26%

Źródło: opracowanie własne.

Warto zaznaczyć, że w badanej populacji 11 grup kapitałowych postanowiło w wyniku wdrożenia MSSF ująć nieodpłatnie otrzymane prawo i wycenić je na moment przejścia według wartości godziwej. Porównywalna grupa podmiotów zacho-

wała się zupełnie odwrotnie i wyksięgowała prawo wieczystego użytkowania gruntów, traktując to zdarzenie gospodarcze jako umowy o charakterze leasingu operacyjnego, a w konsekwencji w ujęciu pozabilansowym. Ponadto w badanej próbie aktywa dostępne do sprzedaży jako odrębna kategoria sprawozdawcza – zgodnie z MSSF 5, która nie występuje w sprawozdaniu zgodnym z UoR, została ujawniona po przekształceniu raportu na MSSF w 10 grupach kapitałowych ze 103 badanych. Badania wykazały również, iż nieruchomości inwestycyjne wyceniane według wartości godziwej i zmiany prezentacji w sprawozdaniu finansowym z kategorii „grunty i budynki” do pozycji nieruchomości inwestycyjne dotyczyły 9 grup kapitałowych w analizowanej próbie.

Tabela 2 przedstawia wyniki badań, które pokazują, w ilu przypadkach zastosowanie międzynarodowych standardów spowodowało zmiany wartości rzeczowych aktywów trwałych z odróżnieniem zmian zwiększających oraz zmniejszających.

W badanej próbie 21% podmiotów nie dokonało zmiany wartości środków trwałych, natomiast 16 podmiotów wykazało niższą wartość MSSF niż była prezentowana pod rządami polskiej UoR. Przeszacowania wartości rzeczowych aktywów trwałych

Tabela 2. Zmiany wartości rzeczowych aktywów trwałych przed wdrożeniem i po wdrożeniu MSSF

Opis	Liczba podmiotów
Spadek wartości rzeczowych aktywów trwałych	16
Brak zmiany wartości	22
Przyrost wartości	65

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 3. Struktura procentowego przyrostu rzeczowych aktywów trwałych

$(RAT_{MSSF} - RAT_{PSR}) / RAT_{PSR} \times 100$	Liczba podmiotów
1%-10%	23
11%-20%	9
21%-30%	8
31%-40%	6
41%-50%	4
51%-60%	2
61%-70%	2
71%-80%	3
Powyżej 81%	8
Suma	65

RAT_{MSSF} – wartość rzeczowych aktywów trwałych wykazanych w pierwszym sprawozdaniu zgodnym z MSSF.

RAT_{PSR} – wartość rzeczowych aktywów trwałych wykazanych w ostatnim sprawozdaniu zgodnym z UoR.

Źródło: opracowanie własne.

łych dokonało 65 pomiotów, w tym 23 grupy kapitałowe, w wyniku przeszacowania środków trwałych ich wartość wzrosła poniżej 10% w porównaniu z wartością bazową. Tabela 3 przedstawia, jak kształtowała się struktura procentowego przyrostu wartości rzeczowych aktywów trwałych.

Ustalono, iż największą grupę stanowiły jednostki, których wzrost środków trwałych nie przekroczył 10% ich wartości bazowej. Grupa ta stanowiła ponad 35% wszystkich jednostek wykazujących wzrost wartości po przekształceniu sprawozdań na MSSF. Znaczący w sensie wartościowym przyrost wartości, bo powyżej 50%, wykazało 15 podmiotów, co stanowiło 23% w grupie wszystkich jednostek wykazujących wzrost wartości po przekształceniu sprawozdań na MSSF, natomiast 15% całej badanej próby (103 podmioty).

Kolejna analiza dotyczy kierunku zmian wartości rzeczowych aktywów trwałych, która została porównana z kierunkiem zmian wartości kapitałów własnych, w wyniku zastosowania MSSF – uzyskane wyniki przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Porównanie zmiany wartości kapitałów własnych i rzeczowych aktywów trwałych

Opis	Kapitały własne (liczba podmiotów)	Rzeczowe aktywa trwałe (liczba podmiotów)
Spadek wartości	15	16
Brak zamiany wartości	24	22
Wzrost wartości	64	65
Suma	103	103

Źródło: opracowanie własne.

Z przeprowadzonego porównania można wnioskować, że główną przyczyną zmiany kapitałów własnych była zmiana rzeczowych aktywów trwałych, co wynika z tego samego kierunku zmian i zbieżnej ilości podmiotów w poszczególnych kategoriach. Wzrost wartości rzeczowych aktywów trwałych i kapitałów własnych jest bezpośrednią konsekwencją zastosowania na dzień przejścia na MSSF wyceny według wartości godziwej.

Poddano analizie problem, w jakim stopniu wzrost wyceny rzeczowych aktywów trwałych wpłynął na kapitały własne – co przedstawia tabela 5.

Badana próba została ograniczona tylko do podmiotów, których wartość środków trwałych wzrosła w wyniku zastosowania MSSF. Rezultaty obserwacji wskazują, że w badanej zbiorowości 71% jednostek dokonało przeszacowania do wartości godziwej, która spowodowała przyrost wartości kapitałów własnych o 20%. Z kolei jedna trzecia podmiotów zwiększyła wartość kapitałów własnych o więcej niż 20% w wyniku zastosowania wartości godziwej. Gdy przyrost kapitałów własnych zostanie porównany z całą badaną próbą, to wzrost kapitałów własnych, spowodowany przyrostem rzeczowych aktywów trwałych, wystąpił w około 60% badanych grup kapitałowych. Warto podkreślić, że wszystkie jednostki dokonały przeszacowania według wartości godziwej na dzień przejścia na MSR i MSSF, korzystając z prawa,

Tabela 5. Przyrost rzeczowych aktywów trwałych w stosunku do wartości kapitałów własnych

$(RAT_{MSSF} - RAT_{PSR}) / KW_{PSR} \times 100$	Liczba podmiotów
1%-10%	28
11%-20%	17
21%-30%	7
31%-40%	6
41%-50%	3
Powyżej 51%	2
Suma	63

KW_{PSR} – wartość kapitałów własnych wykazanych w ostatnim sprawozdaniu zgodnie z ustawą o rachunkowości.

Pozostałe oznaczenia jak poprzednio.

Źródło: opracowanie własne.

jakie daje MSSF 1, pozostawiając niezmienioną politykę rachunkowości w zakresie metody wyceny rzeczowych aktywów trwałych, uważając, że wycena oparta na koszcie historycznym jest najlepszą formą wyceny sprawozdawczej tych aktywów.

5. Zakończenie

Najbardziej kontrowersyjna różnica między polską ustawą a MSSF, która podzieliła polskich naukowców na przeciwników i zwolenników MSSF, dotyczyła i wciąż dotyczy rzeczowych aktywów trwałych. Przeciwnicy zwiększenia wartości rzeczowych aktywów trwałych widzieli rachunkowość kreatywną powodującą „sztuczne” podwyższenie wartości majątku spółek. Zwolennicy natomiast uważali, że wycena środków trwałych na dzień przejścia na MSSF odzwierciedli rzeczywistą wartość majątku spółki.

Nasuwa się pytanie, czy wycena w wartości godziwej na dzień przejścia na MSSF jest słuszna. Z przyczyn oczywistych wycena do wartości godziwej majątku ma pewne zalety, ale też wady [Turczyński 2006]. Zasadniczą wadą wyceny według wartości godziwej wbrew charakterowi wykorzystania tych aktywów jest oparcie się na cenach rynkowych, które podlegają wahaniom koniunkturalnym, szczególnie dotyczy to nieruchomości, co dobrze było widoczne w ostatnich latach w Polsce.

Na podstawie analizy ilościowej ustalono w pracy, że grupy kapitałowe w polskich realiach gospodarczych nie zmieniły modelu wyceny, lecz dokonały tylko jednorazowego przeszacowania wartości rzeczowych aktywów trwałych do wartości godziwej na dzień wdrożenia MSSF. Przyrost wartości rzeczowych aktywów trwałych w stosunku do historycznej wartości kapitałów własnych wyniósł 11%, przyrost wartości kapitałów własnych miał porównywalną wartość. Na podstawie takiej analizy można wnioskować, że najważniejsze zmiany, jakie miały miejsce w wyniku wdrożenia MSSF, były spowodowane przeszacowaniem rzeczowych aktywów trwa-

łych. Ostatecznie grupy kapitałowe w polskich realiach wykorzystały wycenę do wartości godziwej tylko na dzień przejścia na MSSF, w kolejnych latach wycenę sprawozdawczą opierały na metodzie kosztu historycznego i można przypuszczać, że tendencja ta będzie potwierdzana w przyszłości.

Na zlecenie Komisji Europejskiej został opracowany raport przez Instytut Biegłych Księgowych Anglii i Walii (ICAEW), którego celem było przedstawienie wdrożenia MSSF przez kraje członkowskie, jednym z obszarów badania była wycena według wartości godziwej rzeczowych aktywów trwałych. Z 200 przebadanych podmiotów aż 192 podmioty przyjęły model wyceny oparta na koszcie historyczny, a tylko 8 wycenia środki trwale według wartości godziwej [ICAEW 2007]. Można wnioskować, że nawet na rynkach bardzo wysoko rozwiniętych przyjmuje się wycenę według kosztu historycznego. Świadczy to o tym, że podmioty niechętnie narażają się na ryzyko fluktuacji cen, na podstawie których szacuje się wartość godziwą. Wyniki tych badań zostały potwierdzone również badaniami przeprowadzonymi w polskich realiach gospodarczych.

Literatura

- Białek E., Tłaczała A., 2007, *Prawo wieczystego użytkowania gruntów w sprawozdaniach według MSSF – artykuł dyskusyjny*, „Monitor Rachunkowości i Finansów” 7.
- Hołda A., 2013, *Determinanty ustalania wartości godziwej w rachunkowości w kontekście kryzysów finansowych, Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, Zeszyt nr 30, Rzeszów.
- Hołda A., 2013, *MSR/MSSF w polskiej praktyce gospodarczej*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Hołda A., 2013, *Poznawcze aspekty wartości godziwej w rachunkowości w kontekście kulturowym*, [w:] A. Karmańska (red.), *Nauka o rachunkowości na progu gospodarki opartej na wiedzy*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- ICAEW, 2007, *EU Implementation of IFRS and the Fair Value Directive, A report for the European Commission*, www.ec.europa.eu.
- Kabalski P., 2014, *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej a ustawa o rachunkowości*, „Rachunkowość” 3.
- Karmańska A., 2009, *Wartość ekonomiczna w systemie informacyjnym rachunkowości finansowej*, Difin, Warszawa.
- Krzyżanowska N., 2014, *Wartość godziwa. Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 13*, „Rachunkowość” 4.
- Kucharczyk B., 2012, *Co z tą wartością godziwą*, „Rachunkowość” 5.
- Turczyński M., 2006, *Wycena środków trwałych na potrzeby MSR*, „Rachunkowość” 4.
- Turyńska J., 2006, *Standardy Sprawozdawczości Finansowej MSSF-US GAAP – Polskie Ustawodawstwo*, Difin, Warszawa.